

KIÁLTÓ SZÓ

TARTALOM

Tavaszy Sándor: Kálvin Institutio-ja. — IGY SZÓL AZ ÚR. Istenismeret és emberismeret. — Dr. Nagy Béza: A négyszázéves Institutio — B.: Kálvin római katolikus megvilágításban. — KERESZTYÉN KRITIKA. I. D.: A piszkos anyagiak, az aranybálvány és a szent pénz. KÉZ A KÉZBEN. Tavaszy Sándor: Testvéri levél az IKE Szénior Osztályának tagjaihoz. Horváth György: Tavaszi konferencia. Beszámoló a bucaresti-i főiskolás IKE megalakulásáról. — Régeni István: Válasz Kése Attilának. Lévai Lajos: A bőrkovács, nem bőkovács. (Válasz László Dezsőnek.) — László Dezső: Válasz Lévai Lajosnak. — IRODALOM ÉS MŰVÉSZET. — HIREINK.

MEGKESZTI: DR. TAVASZYSÁNDOR

1936

KIÁLTÓ SZÓ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: CLUJ, CALEA VICTORIEI 38. SZÁM.

Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők. — Előfizetési díja félévre 50 Lei, egész évre 100 Lei.

X. ÉVFOLYAM

1936. MÁJUS.

5. SZÁM

Kálvin Institutio-ja.

— Megjelenésének négyszázéves fordulója alkalmából. —

Kálvin János főműve, az *Institutio Religionis Christianae*, ezelőtt épen négyszáz évvel, 1536 márciusában jelent meg először Baselben. Magyar nyelvre legelőször Szenczi Molnár Albert ültette át „Az keresztyéni religióra és az igaz hitre való tanítás” címmel, Nagy Károly, aki a legelső kiadást fordította le, már „A keresztyén vallás alapvonalai” címet adja a nagy műnek, Ceglédi Sándor és Rábold Gusztáv pedig „A keresztyén vallás rendszere”-nek nevezik.

Amikor Kálvin hozzáfogott műve megírásához, még alig volt 25 éves. Amint maga mondja, „még csak akkor kezdett a pápaság sötét éjszákjából világosságra vergődni s az egészséges tanba csak épen, hogy belekóstolt.” És hogy mégis hozzá mert nyúlni a keresztyén igazság előadásához, ennek nagy oka kellett, hogy legyen. A mű maga arról tesz bizonyosságot, hogy az egészséges tant már annyira megfélemlítette, hogy annak ereje, zamatja, tiszta, édes illata egészen betöltötte a lelkét. A tiszta bibliai-reformátori igazság már korai ifjúságában annyira mély gyökeret vert a lelkében, hogy egész érdeklődése, teljes figyelme csak azt táplálta és egész életét egyedül az foglalta le és vette igénybe, annyira, hogy minden egyéb kérdés eltűnt a tekintete elől. Megdöbbenve ismerte fel, hogy „a hit által Isten kegyelméből való megigazulás” az az igazság, amelynek mértéke és ítéléte alatt megsemmisül az egyház mindenféle hatalmi törekvése, csödbe jut mindenféle emberi hagyomány, papi bölcsesség és a pápaság egész bűnbocsánati, rendjének gépezete. Ez a megdöbbenő ismeret és ennek felcsapó lángja őt is, mint csontjába rekesztett tűz hajtotta és kényszerítette a bizonyosságtételre. Minél megragadóbb és nagyobb hévvel égett lelkében a reformátori igazság, annál inkább szükségét érezte annak, hogy azt részleteiben is kitergetve, tiszta értelmi fogalmazásban is maga előtt lássa. Szükségét érezte annak, hogy a reformációban nyert hatalmas élményt józan, tárgyilagos rendszerbe foglalja, hogy annak érvénye és igazsága a

különböző emberi elmegyazdsokkal szemben biztosítva legyen. Ezért fogott hozzá élete nagy műve megírásához ifjúsága kezdetén.

És műve vele együtt fejlődött, nőtt, mélyült és tökéletesedett. Életében még hétszer jelent meg. Utolsó átdolgozásában 1559-ben, tehát halála előtt öt évvel. Ez a kiadás már a külső méreteiben is annyira bővült, hogy már csaknem hétszer akkora terjedelmű, mint az első.

És az Institutio belülről nőtt azzá a hatalmas rendszeré, amely ma az utolsó kiadásban előttünk áll. A kiegészítések, a pótlások, a bővítések, a rendszeren történt változások mind nem külső igazítások és nem kívülről való hozzáadások, hanem szervesen nőttek, belülről formálódtak addig, míg a mostani formát fel nem vették. Az Institutio ebben a kiadásában a legnagyobb világművek és a legnagyobb szabású rendszerek sorába tartozik. Egy sorba tartozik az Origenés, Augustinus, Aquinói Tamás főművel, annyira, hogy az összehasonlítások folyamán Kálvin életműve csak nyer és győz. A Kálvin Institutio-ja nemcsak a reformáció korának, de a keresztyén gondolkozás történetének a legérettebb gyümölcsei közé tartozik.

Rendszeres fellépésében négy könyvre oszlik. Az első könyv a Teremtő Isten megismerésével foglalkozik. A második könyv szól Istennek, mint a Krisztusban Megváltónknak ismeretéről, mely először az atyáknak a Törvény alatt, aztán az Evangéliumban nekünk is kijelentett. A harmadik könyv a módról, melyen Krisztus kegyelmét vesszük és arról, hogy ebből micsoda gyümölcsök származnak és micsoda eredmények következnek rendnk nézve. A negyedik könyv foglalkozik azokkal a külső gyámolító eszközökkel, amelyekkel Isten minket Krisztus társágába hív és abban megtart. Ha a műnek csak ezt a külső eldögaztatását vesszük szemügyre, meggyőződhetünk arról, hogy már a felosztási alapelv olyan természetű, amely lehetségessé teszi az egész keresztyén hit-igazság

hiánytalan kibontakoztatásdát. A nagyszerűségét azonban csak akkor láthatjuk meg, ha bele-nézünk a rendszer mögött rejlő alkat valóságába. Jellemző ebben a tekintetben az a tény, hogy Kálvin világosan látja azt a dialektikai viszonyt, amely a keresztyén gondolkodás alapfogalmai között fennáll. A kijelentés, a hit, a bűn, a váltság, a dicsőség stb. hogyan utalnak egymásra és utalnak vissza egymásról az előtűk lévőkre. Ezért sohasem tárgyal elszigetelten egyes fogalmakat, amint teszik azt az előtte járók, hanem minden fogalmat és részlet-kérdést mindig az egész belső alkat összefüggésében vizsgál. A hitnek pl. nincs értelme magában, a kijelentés nélkül, de nincs értelme a Szentlélek-től elszakítva sem, nincs értelme a bűntudat nélkül és nincs értelme a váltság gondolata nélkül. Mindezek mindenikéből támad ráutalás a hitre és hitről mindenikre. Ebben az utalásban, ebben a belső intencióban van minden keresztyén bibliai fogalomnak az életerejé, és életvalósága, viszont egymástól elszakítva, mindenik élettelen, üres árnyék válik. Ezért a Kálvin Institutio-jában nagy mozgalmasság, hatalmas feszítő erők által előidézett lelki forgalom, sőt forradalom megy végbe. Üzenetét tehát igazán csak az tudja megragadni, aki át tudja adni magát ennek a nagy mozgalmasságnak, aki engedi magát a mű éltető dinamikájától meg-ragadtnak. Bármennyire is ragyog fényes logikája, mégis kétségtelen, hogy Kálvinnál, a világ egyik legnagyobb logikai lángelméjénél, nem a logika a fontos, hanem a Szentlélek-Isten dyna-mikája, amely ugyan állandó remegésben tartja a Kálvin lelkét, mint a gőz feszítő ereje a kazán acélbordáit, de végül is alkalmazkodik a tiszta kifejezések és a biztos jelentések logikai törvényszerűségéhez. Az Institutio ezért nem pusztá irodalmi alkotás, amely az alkotás öncélú-ságából született, nem is pusztá tudomá-nyos munka, amelyet az ismeretterjesztés célszkrúsége hozott létre, hanem igazi életmű, tett, amelyet a Szentlélek-Isten ál-tal teremtett új élet magasabb egzisztenciája teremt, mint valami csodálatos gyü-mölcset.

Nem mondhatom, hogy térjünk vissza az Institutio-hoz, hiszen eddig még nem is ju-tottunk el hozzá. Évszázadok sötét mélyébe kel-lene visszamennünk, a mi magyar református egyházunk történetében, hogy ott valahol, a 17. század első harmadában, amikor a Szenczi Molnár Albert fordította megjelent, valahol ott találunk még talán kálvinista urakat és pré-dikátorokat, akik táplálkoztak a Kálvin Insti-tutiójából, de az utolsó két évszázad folyamán alig érezzük hatását. Induljunk el tehát a napi értékű lapok, folyóiratok, könyvek ijesztő töme-gétől s jussunk el az Institutiohoz s próbáljuk meg annak édes gyümölcséből táplálkozni. Ke-rüljenek le a parókiális könyvtárak, vagy az almáriumok teletjéről az Institutio kötetei s nyil-

janak meg, mint szent források, hogy táplálja-nak új, reménykedő, bizakodó, győzelmes hívő életre!
Tavaszy Sándor.

„IGY SZÓLAZ ÚR“

Istenismeret és emberismeret.

Csel. 17:28.

1. Egész bölcseségünk, már t. i. amelyet igaz, va-lóságos bölcseségnek kell tartanunk, két részből áll: Isten s önmagunk ismeretéből. Egyébként, bár egymás-sal sok kapocs fűzi őket össze, nem könnyű eldönteni, hogy melyik előzi meg és szüli magából a másikat. Mert elsöben is *senki sem tekinthet aként magára, hogy egyúttal Isten belső szemléletére is ne fordítsa érzéseit, kibén él és mozog* (Csel. 17:28.), mivel világos, hogy azok az ajándékok, melyekben bővölködünk, semmi esetre sincsenek mi magunktól, sőt még az is, hogy vagyunk, nem más, mint az egy Istenben való léte-zésünk. Aztán eme jók, melyek cseppenként hullanak alá reánk az égből, mint megannyi patakocska, elvezetnek minket a kútforhoz. Saját gyarlóságunkból pedig még jobban kiténik azoknak a javaknak végtelensége, melyek Istenben lakoznak. Különösen az a romlás, melybe az első ember esete döntött, kényszerít, hogy fejünket felemeljük és pedig ne csak azért, hogy éhségünkben és szomjuságunkban onnan felülről kérjük azt, amire szükségünk van, hanem hogy a félelem ösztönzésére alázatosságot is tanuljunk. Mert, amint az emberben a sokféle nyomoruságnak mintegy egész világa van s ennek folytán meg vagyunk fosztva isteni ékességünk-től, szégyenletes meztelenségünk a vétkek roppant tö-megét tárja fel: saját boldogtalanságának tudata min-denkit szükségképpen ösztönöz arra, hogy Istennek legalább valamelyes ismeretére eljusson. Így saját tu-datlanságunknak, hiúságunknak, szükségünknek, erőtlenségünknek, gonoszságunknak s végre romlottságunknak érzetéből megtudjuk, hogy egyedül az Urban van az igaz bölcsesség fénye, a valódi jószág, minden javak tökéletes bősége s a tiszta igazság. Így tehát saját bajaink ser-kenenek bennünket Isten javainak megvizsgálására. Nem is kívánunk addig komolyan hozzá térni, míg önma-gunkkal nem kezdünk elégedetlenkedni. Mert az embe-rek közt ki nem nyugszik meg szívesen önmagában, ki nincs békén mindaddig, míg magát nem ismeri; azaz: míg javaival elégedett, míg saját nyomoruságáról nem tud és nem is gondol arra? Ennélfogva az önismeret nemcsak indít mindenkit Isten megkeresésére, hanem kezén fogva is vezet mindenkit az ő megtalálására.

2. Viszont bizonyos, hogy az ember tiszta önisme-rette csak akkor jut el, ha előbb Isten ábrázatát vizs-gálja s Isten belső szemléletéből tér az önvizsgálatra. Mert magunk előtt mindig igazaknak, becsületeseknek, bölcseknek és szenteknek látszunk (ez a kevelység mindannyiunkkal velünk született), ha kézzelfogható bi-zonyítok meg nem győznek afelől, hogy igazságtala-nok, fertelmesek, esztelenek s tisztátalanok vagyunk. Még ezek sem győznek azonban meg, ha csak ma-gunkra tekintünk s nem az Istenre is, ki az egyedüli mérték, melyhez emez ítéletet kell szabni. Mert mint-hogy természet szerint mindnyájan hajlandók vagyunk a képmutatásra, ezért az igazság üres látszata is bőven elég nekünk maga helyett az igazság helyett. S mivel körülöttünk s bennünk mindent betölt az ocsmányság, azért ami kevésbé rút, mindaddig igen tiszta gyanánt mosolyg ránk, míg elménket az emberi tisztátalanság határai között tartjuk. Épen mint az a szem is, amely előtt nincs más, csak fekete szín, tiszta fehérnek látja azt a tárgyat, amely mégis egy kissé szürke, vagy csak helyel-közzel barnás. Sőt a mi testi érzésünkkel még világosabban megállapíthatjuk, hogy mennyire tévedhe-

tünk a lélek erőinek megítélésében. Mert ha délben a földre vagy azokra a dolgokra nézünk, melyek körös-körül szemünk előtt vannak, azt hisszük, hogy a legeslegélesebb látással vagyunk megáldva; amint azonban a napba tekintünk s nyitott szemmel azt vizsgáljuk, ime azt az erőt, mely a földön oly derekasan helyt állott, ekkora tündöklés úgy legyőzi és megzavarja, hogy kénytelenek vagyunk bevallani, hogy a földi tárgyak vizsgálásában éles látásunk merő vakság, ha azokkal a naphoz fordulunk. Így vagyunk lelki javaink szemlélésével is. Mert míg a földre tekintünk, megelégedve igazságunkkal, bölcsességünkkel, erényünkkel, magunk előtt a legkellemesebb színben tündöklünk s majd hogy félisteneknek nem látszunk a magunk szemében.

De amint gondolkodásunkat Istenre irányítjuk s azt mérlegeljük, hogy milyen ő, hogy az igazságnak, bölcseségnek, erénynek mily tökéletes teljessége ő, kinek képére kellene nekünk formáltatnunk, mindazt, ami azelőtt tetszetősnek látszott bennünk az igazság álarca alatt, menten úgy utáljuk, mint a legnagyobb bűnt; ami azelőtt a bölcsesség címe alatt oly csodamódra nagyinak tetszett előttünk, határtalan ostobaság gyanánt undorít bennünket s ami előbb az erő látszatát mutatta, nyomorult tehetetlenségnek bizonyul. Ily kevéssé felel meg az isteni tisztaságnak az is, ami bennünk a legtökéletesebbnek látszik.

(Kálvin *Institúciója* I. könyv I. fejezetéből.)

A négyszázéves Institúció.

Egy könyv születésének a jubileuma, még ha az 400 éves is, nem kelt nagy feltűnést a mi világsikerektől hangos korszakunkban. Habent sua fata libelli, megvan a könyveknek a maguk sorsa — mondja egy régi közmondás. Vagy olyan értékes annak tartalma, hogy sohasem avul el s ha egy nemzedék félre is teszi, egy újabb olvasótábor ismeretlen szépségeket, aktuális életparancsokat fedez fel benne, vagy pedig silány, elcsépett, unalmas dolgokat mond s akkor már születése óráiban sem érdemes foglalkozni vele. Nos, az Institúcióról, Kálvin főművéről már a történelmi tények tárgyilagos számbavétele alapján is megállapíthatjuk, hogy a maradandó értékű könyvek közé tartozik. Egy XVI. századbéli lelkes olvasója, a magyar Thúri Pál, a későbbi bihori lelkész így magasztalja:

Az szent könyvek után, amiket az nagy apostolok írtak,

Ennél jobb könyvet még soha senki nem írt. (Szenczi M. Albert fordítása.)

A szerző életében már 12 kiadást ért meg és már ekkor ezek közül kettő francia, egy pedig angol nyelven jelenik meg. (1541. és 1560, 1561.) A reformátor halála után német, holland, olasz, cseh és magyar nyelvekre is lefordítják és számtalan kiadásban kerül forgalomba. Az eredeti latin szöveget kritikailag felülvizsgálva és kijavítva, legújabbban 1928-ban adják ki Barth Péter madeswili (Bern kanton) lelkész és Niesel Vilmos elberfeldi theol. professzor. A róla szóló tanulmányok, feldolgozások, viták ismertetése magában véve egy hatalmas tudományos munka anyagát töltené ki. *Az eretnekség Alkordnja* — így nevezi e könyvet egy ellenséges indulatú, szellemes francia író. (Florimond de Raemond.)

Nekünk azonban, akik a nagy reformátor szellemi örökösének valljuk magunkat, a *Biblia után a legbecsesebb, legdrágább könyvünk*. Innen merítjük az útmutatást a Szentírás tanulmányozásához, ennek hite, életfelfogása határozza meg egyéni és közösségi életünket. Születésének 400 éves fordulója alkalmával a

a hála örömtűzei lobognak fel mindenütt, ahol kálvinisták élnek, elkezdve a Székelyföld bérceitől az amerikai tengerpartokig, a ködös Skóciától a fokföldi gyémántmezőig. A jubileumi ünnepek már a múlt évben megkezdődtek Franciaországban s ez évben folytatódnak Genfben az oltani ref. egyház megalakulásának emlékünnepeivel kapcsolatban. A magyar ref. egyházban a debreceni theologia professzorai adták ki ez alkalomból egy szép, hatalmas díszmunkát, melynek írói Kálvinnak, illetve az Institúciónak a tudományos és gyakorlati hatásait ismertetik.

1.

Miért írta Kálvin az Institúciót? Az első, 1536-iki kiadás címlapján azt olvassuk, hogy könyve a kegyességnek csaknem egész tartalmát s az üdvösség tudományának minden szükséges ismeretét magába foglalja. Nehány évvel később (1541) pedig már azt írja, hogy nemcsak a tudós emberek, hanem „Isten minden gyermeke számára kulcs és bejárat lehet a Szentírás helyes megértéséhez.” A mi Szenczi Molnár Albertünk a címet így fordítja: *Az keresztyén religióra való tanítás*, ami körülbelül inkább kifejezi a reformátor elgondolását, mint mikor a legújabb, a Czeglédy féle fordítás *A keresztyén vallás rendszerének* nevezi azt. Mindenesetre tudnunk kell azt, hogy bár Kálvin önértetes nyilatkozata szerint „inkább származik Istentől, mint tőle”, mégis ő a könyvet csak bevezetésnek, kulcsnak szánta az Élet Könyvének tanulmányozásához. Tudjuk, hogy ő maga a ker. tant és életfelfogást a maga rendszeres összefüggésében sohasem adta elő, hanem egész professzori működése alatt az Írást magyarázta. Ez előadások megértéséhez, de egyszersmind a reformáció áldásainak átéléséhez, megtapasztalásához szolgál ez a könyv, amit tanítványainak kezébe adott. Emellett természetesen gyakorlati célt is szolgált. Franciaországban ekkor lobbannak fel először a máglyák, ahol az evangélium híveit I. Ferenc „a legkeresztyénibb király” százával végezteti ki.

Kálvinnak fáj az üldözés s a könyvhöz csatolt előszóban felemeli tiltakozását e kegyetlen és hitellen eljárás ellen. A könyvet *igazoló védő-iratnak* is szánta a király és minden felsőbb hatalmasság számára, aki dühöng a Krisztus egyháza ellen. „Mi ugyan mint a mészárszékre szánt juhok végveszedelembe jutunk — írja —, de akként, hogy lelkünk békességes türését megőrizzük s Isten hatalmas kezét segítségül várjuk, mely bizonyára idejében eljő s fegyverrel szabadítja meg a nyomorultakat szenvedésüktől s áll bosszút a sanyargatókon, kik most oly nagy bátorságban vannak.“

E lobogó hit mellett azonban a könyv a *reformált hitnek teljes, alapos rendszerezését* nyújtja, ami páratlanul áll a reformáció korszakában. Luther, a hatalmas kezdeményező inkább alkalmi munkákat ír, egy-egy visszaélést támad vagy művészi építő iratokban tömör hitvallásokban, kátékban foglalja össze a reformáció igazságait. Zwingli már rendszeres munkát is ír, a *Commentariust*, de ő maga beismeri róla, hogy „fésületlen“ s kéri az olvasót, hogy olvassa türelemmel azt, „mert igazságra, szentségre törekszik.“ Melancthon hívó, tudós elme, de egyszer belekapaszkodik a történelmi tekintélyekbe (biblia, egyh. atyák), máskor pedig veszedelmesen alkuszik a különböző egyházi irányzatokkal. Kálvinnak a lelkétől azonban a kapkodás, a sietség és az alkudozás teljesen idegenek. Amit ő átélt, azt nemcsak érezte, de engedte érvényesülni is gondolkodásának és cselekvésének minden területén. Ő a ker. hitet *feldolgozta és kidolgozta*, teljes világfelfogássá és életprogrammá tette. Ennek a grandiózus hitvilágnak a képe az *Institució*.

2.

Világos, hogy ennek megírásához *szent és termékeny magány* szükséges. Életfrói megállapítják, hogy már franciaországi bujdosása alatt, Angoulêmeben (1533), barátja du Tillet lelkész könyvtárában elkészíti előzetes jegyzeteit könyvéhez. De előbb az ide-oda hányattatás nyugtalan eseményei, majd a párisi hívek lelkigondozásának fásasztó munkája gátolják őt a mű megírásában. Mikor azonban a fővárosból ismét menekülnie kell s keres egy „csöndes zúgot“, ahol tanulmányainak élhet, 1535 első hónapjaiban Straszburgra át Bázellebe jön. Itt végre megvan az alkalom arra, hogy régen tervezett munkáját elkészítse. A város már 1529 óta a derék Ókolampadius fáradozása következtében református. A templomokban az Isten tiszta igéje hirdetik, latin énekek helyett nemzeti nyelven száll fel a zsoltár Isten trónusa elé. Az ifjúság közt szorgalmas vallásoktatás, konfirmációi előkészítés folyik, életbe lép az egyházi fegyelem s a rendszeres úrvacsoraosztás. A polgárság esküt tesz az új egyház hitvallására. Elképzelhetjük, hogy milyen felemelő, boldogító hatást gyakorol a reformáció egyhá-

zának e felpezsdülő, eleven élete az ifjú francia tudósra. A város vezető lelkészevel, Myconiussal természetesen érintkezésbe lép. De legjobb barátai az egyetem írásmagyarázó professzorai, Münster Sebestyén a héber nyelv s a Budáról elűzött Grynaeus Simon, a görög nyelv és exegézis professzora. Svájc akkor is Svájc volt, az üldözött hitvallóknak, elnyomott keresztyén egyházaknak védőszelleme. Nemsokára itt is, ott is feltűnedeznek Bazel utcáin a francia menekült reformátusok, köztük Kálvin párisi jó barátja, Cop Miklós s megkezdődik ennek a sokat szenvedett egyháznak az öntudatosító, szervező munkája. A lelki vezér már ekkor a mi reformátorunk.

Ő maga nem igen mozdul el szállásáról. A város keleti részében, a Sanct Alban külváros egyik szerény gótikus házában, a Rajna közelében van az otthona. Napjait csöndes, tudományos munkásságban tölti. Háziaszonya Klein Katalin még évtizedek mulva is (1568) elragadtatót hangon beszélt Ramus Péternek, a tudós francia filozófusnak, egykori lakójának, e „páratlan szellemnek szentségéről.“ Itt nézi át Kálvin unokabátyjának, Olivetanus Róbertnek bibliafordítását és ír hozzá két; előszót is. És itt állítja össze eddigi jegyzetei és állandó tanulmányai alapján 1535 aug. 23-ra az *Instituciót*, a keresztyén vallás rendszerét. Alig egy év mulva, 1536 tavaszán a már említett előszóval ellátva megjelenik.

A könyv látszólag kevés eredetiséget árul el. Beosztása is a hagyományos módszert, Luther kátéjának menetét követi: *törvény, hit, imádság, szakramentumok*. Mindössze két önálló, vitatkozó részt csatol hozzá: a *hamis szakramentumokról és a keresztyén szabadságról*. Aki azonban beletekint e műbe s azt a későbbi kiadások szemüvegén át is nézi, fel fogja fedezni már itt a reformátor jellegzetes gondolatait: az Isten és önmagunk ismeretének szoros összefüggését, az ingyen kegyelemben való erős, személyes hitet és elválasztást, az ő jellegzetes úrvacsora tanát: Krisztus testének és vérének lelki élvezését, a törvény értékének hangsúlyozását, végül a hamis szakramentumok és a római egyház viági uralma elleni erőteljes támadást. E két utóbbi fejezet jelentősége rendkívül nagy. Egyszersmindenkorra véget vet a katholicizmussal való öntudatlan alkudozásoknak és másfelől a ker. szellemben kormányzott államnak visszaadja a maga vallási értékét, anélkül, hogy a világi kormányt örök isteni tekintéllyel ruházná fel. Fölötte is él az igazságos Isten s ha szembeáll vele, elveszi büntetését. „Hallják meg ezt a királyok és rémüljenek el!“

A könyv további kiadásait állandóan nőnek úgy tartalomban, mint terjedelemben. „*Kisded művet trunk, de kezünk alatt nagyra növekszik*“ — írja az utolsó kiadás mottójával a refor-

mátor. Az 1539-i strasszburgi kiadás már 6 helyett 17 fejezetből áll s nemcsak újabb bibliai és patrisztikai tanulmányokról (Római levél, Augustinus stb.) hanem a predesztináció széles átgondolásáról is tesz tanúságot. Igaz, hogy közben el kellett szenvednie a genfi száműzést is! E kiadásra írja Luther Bucerne: „Üdvözlöd nevemben tisztelettel Calvint, akinek könyvét különös örömmel olvastam.“ Az 1549-i genfi kiadás különösen az egyházi szervezetről szóló szakaszt bővíti ki s így egy hatalmas egyházi értekezést nyújt. Végül az utolsó, az 1559-i a legteljesebb. Pedig a legnagyobb testi szenvedések, gyakori lázrohamok közt írja. Alkotó szelleme azonban csodásan friss és átfogó. Az egész könyv tk. *Isten ismeretét* nyújtja, még pedig *1. mint Teremtőt, 2. mint Megváltót, 3. mint üdvösségre vezérlőnkét*, amihez aztán a *kegyelem külső eszközeiről*, tehát az egyházi s annak munkájáról szóló 4 ik rész csatlakozik. Az összes kiadások közül természetesen ez a legfontosabb és legolvasottabb, mint Kálvin gondolatainak legautentikusabb forrása. Ezért más nyelvekre is leginkább ezt fordítják le.

3.

Van-e — vessük fel ezt a kérdést — valami mondanivalója korunk számára az Intituciónak?

A nagy közönség ma is úgy képzel el a reformátorok műveit, mint egyszerű *bébizonyítást* az evangélium igazságainak. Tehát, mint a Szentírás tartalmának rendszeres ismertetését és közben kiméretlen, de ma már elavult vitatkozást a római egyház és más kisebb felekezetek ellen. Csakugyan első látásra az Intitució sem vonzó olvasmány. Hosszadalmas, tudós fejtegetéseket találunk abban Isten lényéről, a Szentírásról, hitről, elválasztásról, stb. s ezek ép-úgy fásasztják a mai, friss benyomások után vágyódó olvasót, mint az előtte ismeretlen tévtanítók elleni hadakozás. De ha lefejtjük róla ezt a száraz burkot, előtűnik áll egy igazi hívő lélek, aki — akárcsak egy mai modern ember, — *saját tapasztalatából ismeri azt, akiről beszél* s akinek minden tudásánál értékesebb az, hogy *a világnak személyében mutatta meg, hogy mi a hit.* (Wernle: J. Calin. Tübingen 1909.) És ekkor már közelebb érezzük magunkat hozzá, szivesebben olvassuk a könyvét. Hiszen akár-mennyire is fejlődött a mai kultúra, a lélek mégis vágyódik Isten után s örömmel hallgatja, olvassa azt, aki nekünk az ő távoli, csodás világról üzenetet hoz. S ha tudjuk, hogy ez az ember életével is bizonyosságot tett ez üzenet mellett, szívesen vállaljuk azzal a *testvériséget*.

Hosszadalmas fejtegetések helyett hadd mutassunk rá Kálvin főművének legmaradandóbb, mondhatnám: örök modern gondolataira, amik nélkül a mai keresztyénséget el sem tudjuk

képzelni s amiknek érvényesítésétől egész további egyházi fejlődésünk függ.

Az első igazság a vallás és tudomány éles megkülönböztetése. Mindjárt a könyv elején leszámol az Isten mibenlétének filozófiai fejtegetésével, ezzel a „haszontalan eszmejátékkal,“ aminek az igazi kegyességhez semmi köze. A vallás szerinte „hit, egybekapcsolva az Isten iránt való igaz félelemmel,“ önkéntes kegyességgel és törvényes tisztelettel. Ezen az alapon veszi revízió alá mindegyre a prot. teológia önmagát, legutóbb a világháború után (Barth Brunner) eszmél rá igazi lényegére s folytat harcot az ellen, hogy a világi tudományok (filozófia, lélektan, term. tudomány, történet, stb.) szempontjai uralkodjanak felette.

Érdekes, hogy Kálvinnál és követőinél még sem jelenti ez a tudomány elhitetlenedését. Az Intitució szerint az emberiség, a világrend és saját természetünk, (organizmusunk) is bizonyosságot tesz a bölcs Alkotóról. Sőt kezeinek munkája még a bűneset után is meglátszik a világban, melynek „minden részét gondviselésével igazgatja.“ A természet és az emberi szervezet törvényeinek kutatása tehát nem hitetlen, hanem Istennek tetsző foglalkozás. Itt van a kálvinizmus *nagylelkűsége* a tudományos vizsgálódással szemben s ez teszi őt a többi, a tudomány felett uralkodó, vagy attól elzárkozó felekezetek mellett az igazi haladás zászlóvivőjévé. (Anglia, Hollandia). Sőt a reformátor még ennél is tovább megy. Annyira tisztán látja Isten egyedüli uralmát a világ felett, hogy szerinte *Ő felhasználja még az istentelenek szolgálatát is ítélteinek véghezvitelére.* Ebből pedig két dolog következik. Egyik az, hogy még a tisztán humánus mozgalmakkal (államépítés, gazd. élet, szocializmus, stb.) szemben is megértő álláspontot foglalunk el, mert tudjuk, hogy Isten az *egyházon kívül* is építi az ő országát.

Másfelől pedig az, hogy az egyház egyes részeitől, a többi felekezetről is *több szeretettel gondolkozunk.* A könyv IV. része (2. f.) világosan tanítja, hogy még a lelki zsarnokság alatt is „megmarad az egyház néhány ismeretű jegye.“ Mi tehát az evangélium alapján bármikor készek vagyunk testvéri egységben élni a protestáns felekezetekkel sőt a többiekkel is *együtt működni* Isten országa céljaiért. (Uniók törekvések).

Nagy jelentőségű Kálvinnál a *hit személyes jellegének* hangsúlyozása. Az egyház tekintélye előtti vak meghódolást, az u. n. történelmi hitet értéktelennek tartja. „Csak az az igazi hívő, ki tántoríthatatlanul meg van arról győződve, hogy Isten neki kegyes és jóakaró atyja s kétségteletlenül várja az üdvösséget.“ Ez a tan, illetve követelés lesz kiinduló pontja az *összes nagy ker. ébredési mozgalmaknak, amelyek szinte kivétel nélkül egyházunk talaján állanak elő.* Az angol puritánizmus, a hollandi pietizmus, az

angliai és amerikai methodizmus, végül a Skóciából kiinduló belmissziói mozgalmak mind a kálvinizmus élő, személyes hitének ajándékai. A hit boldog sugárzása mellett pedig az *ó ember megöklése* a ker. élet másik nagy követelménye. Ez pedig egyfelől a „múlандó javaknak tiszta és mértékletes használatát,” másfelől azoknak másokkal való „bőkezű és jóakarátú közlését” jelenti. Egyszerűen azt az egyszerű, boldog, kitartóan gyűjlő és mások iránt sokszor tékozlóan adakozó életstílust, ami egyházunk, sőt az emberiség nagy jóltevőinek példájában annyiszor ismétlődik.

Távol áll tőlem, hogy most a *predestináció* mélységes titkait boncolgassam. Hiszen aki nyitott szemmel nézi az Isten munkásságát, és engedelmesen hajol meg az Ő kijelentése előtt, az tudja és hiszi, hogy ez *tény*. Csak rá akarok mutatni arra, hogy ez a tan nem bénítja meg egyházunk agitációs, missziói működését, *sőt fokozza*, mert „minden olyan bűnösnek készszen van a bocsánat, aki csak annak keresésére adja magát.” Mi sohasem tudhatjuk, hogy kiből lesz elválasztott, ezért tehát mindenkinek kell szólnunk a megtérés evangéliumát. A többi Isten dolga. S ez a hit egyúttal bizonyossá tesz nemcsak keresztyéni, de emberi hivatásunk isteni elrendelése felől is. Így állanak elő azok a *nagy személyiségek*, Bethlen Gábor, Cromwell, Apácai, vagy a holland Kuyper, akik mint a szellemi élet üstökös csillagai vonulnak végig a világon, az Úr elhívását s parancsait követve, sokszor szívük vérét hullatva, de áldást árasztva környezetükre, egyházukra, nemzetükre egyaránt.

Végül teljesen, modern, örökértékű gondolat Kálvinnál a *világi elem cselekvő, munkás részvétele az egyház építésében*. Amikor ő a régi papi klérus mellett a presbyter, a tanító és a diakonus (szeretmunkás) tevékenységét is beilleszti egyházába, röviden szólva megteremti az *élő egyházat*. Innen már csak egy lépés a nők bevonása előbb a betegápoló, majd a nevelői munkába. Így lesz az Institúció nemcsak állandó egyházjogi, hanem egyházépítő program is azáltal, hogy a híveknek minél szélesebb körét mozgósítja a belmissziói munkásságban. A mi célunk nem lehet más, csak az, ami az övé: Egy olyan földi egyház, amely mint egy jó édesanya nemcsak szül és táplál, hanem *őríz és oltalmaz* is minket. Fegyelmi rendjével a sátán kísértéseitől, megtartó szeretetével pedig a lelki és testi nyomorúságok ellen.

Ezeket az áldásokat hozta számunkra az Institúció.

4.

Ezt a könyvet azonban a mi egyházunk saját anyanyelvén csak megjelenése után 88 esztendővel olvashatta. Az eredeti latin kiadások ugyan ott forogtak már 1564-től fogva papjaink és professzoraink kezében, de az Institúció szel-

lemi kincsei a hívek széles rétege előtt a latin nyelv nem tudása miatt hozzáférhetetlenek voltak. Végül is Bethlen Gábor fejedelem veszi kezébe a fordítás ügyét... Kegyesen meghagyja a külföldön, Oppenheimban tartózkodó Szenci Molnár Albertnek, aki itt előbb kántori, majd rektori állást tölt be, hogy fogjon hozzá e munkához. A mi szorgalmas, kiváló tudósnak hozzá is fog e munkához 1617 körül, de egyéb már útban levő könyvei befejezése, kiadása, családi gondok (ekkor születik egy fia és 3 leánya), végül pedig Heidelbergben, ahová időközben átköltözködik, a Tilly katonái által való megkínóztatása gátolják a munka befejezésében. De mikor a feldúlt egyetemi városból 1622-ben Hanauba menekül, már annyira készen van vele, hogy csak „újonnan ismét megolvassa” és hozzá fog a kiadáshoz. Ekkor áll elő aztán az ő jóismert gondja, „szűkölködő állapotja.” Nincs miből élnie és nincs miből e hatalmas kötetet kiadnia. Működésbe jön tehát az a hatalmas pátronusi tábor, aki eddig is segíti őt irodalmi vállalataiban. A fejedelem mellett Rákóczy György, Frigyes cseh király, Katalin, a hanau tartomány gróf özvegye, Móríc hesseni örgróf, továbbá a szatmári, kassai, váradi, nagyszombati és sárospataki tehetősebb hívek, papok, deákok támogatják őt. Kolozsvárról az egyház buzgó patrónusa, Viczei Máté uram küld neki segédelmet. Sőt német barátai tanácsára körúlat tesz a Rajna melletti német és holland ref. városokban is Kölnből Utrechtig és a buzgó gyülekezetek kollektái is a magyar Institúció kiadására fordítatnak. Elmondhatjuk tehát, hogy *ennek megjelenése 1624-ben Hanauban nemcsak helyi érdekű, hanem egyetemes ref. vállalkozás*. A közép-európai ref. egyház politikai és lelki vezetői vállalkoznak, arra, hogy a sok szenvedés közt élő magyar ref. egyházat a reformátor legfőbb művével megajándékozzák.

„*Immár az Calvinust ő magát olvassa Felséged*” — írja boldog örömmel Szenci a könyv előszavában. S tudja, hogy ez Istennek egy nagy kegyelmi ajándéka, hiszen ebből származik majd „az mi nemzetségünknek állandó öröme és az mi keresztyéni igaz religión való anyaszentegyházainknak épülete”. Azóta három évszázad tűnt el a múlandóság tengerén s ez a könyv még mindig megőrizte számunkra örök értékeit. 1903-ban b. e. Nagy Károly püspökünk, akkor még theol. tanár az első kiadást, 1909-ben pedig Ceglédy Sándor nagysallói lelkész és Rábold Gusztáv hajdúbosszörményi tanár a IV.-ik teljes kiadást fordították le számunkra, hogy mi is „az Calvinust, ő magát” olvashassuk. Kívánatos volna e hatalmas munka legszebb részeit *legelőbb szemelvényekben* híveink széles rétegei számára is hozzáférhetővé tenni és így fokozni egyházunk kálvinista öntudatát. Az első fordítónak, Szenci Molnár Albertnek örök pihenő helyét pedig, itt a házsongárdi temetőben, ahol kb. fiának még pár évvel

ezelőtt meglevő sírja közelében lehetett, jelöljük meg legalább egy egyszerű emlékjellel hálánk és kegyeletünk bizonyosságául. Csekély viszonzás

lesz azért az önfeláldozó és örökértékű munkáért, amivel Kálvin hatalmas gondolatvilágát számkra megnyitotta. Dr. Nagy Géza.

Kálvin római katolikus megvilágításban.

Nemrégiben jelent meg német fordításban Hilarre Belloc angol író „Oliver Cromwell” c. műve. E könyv Kálvinra vonatkozó részéről érdekes bírálatot olvashatunk a Reformierte Schweizer Zeitungban. A szerzőt az ajánlás az igazság barátja képen említi. E lap szerint az utóbbi időben több ilyen igazságos író, protestantizmust bíráló, hasonló igaz könyve látott napvilágot s ezért érdemes egy ilyen megismerni.

A szabad akaratról. Belloc így ír: „Az ifjú Kálvin a kegyelem védelmezőit hallgatta, kik a jó cselekedetek értékét tagadták. Kálvin szenvedélyes bizonyítással az emberi akaratot megsemmisíteni akarta.” Hasonlítsuk össze Kálvinnak saját írását, írja a bírálat: „Nem gondolom, hogy az akarattal, mint akarattal végezzük, mert az ember megtérésénél az, ami a természeti adottsághoz tartozik, értelmetlen marad. Azonban azt mondom, hogy az akarat újja teremődik, nem mintha csak most válna akarattá, hanem hogy gonoszából jó akarrá változik.”

Kálvin igazságossága. Belloc így ír: „Az egyházi atyák írásaiból, melyekben Kálvin rendkívül járatos volt, kikereste mindazt, amivel Isten eleveelrendelését támogatni bírta, míg azokat a helyeket, melyek a mi szabad akaratusat hangsúlyozták, elhallgatta. Így kovácsolta az ő vas hitvallását.” A bírálat utal az Institutio 2-ik könyvére. Ez épen bizonyított Kálvin igazságosságáról, mert itt az ellenkező tanítást s az egyházi tanítók álláspontját ismereti s mer velük nyilvánosan szembehelyezkedni. Nincs itt elhallgatás. Kálvin teresztett síksakkal harcolt.

Kálvin Istene. Belloc így ír: „A mindenható Istenben. Kálvin, a lélek szemével, egy roppant alakot látott, aki szent és féltelmes, aki haragvó, boszút állott azokon, kik ellene lázadtak. Az a Jehova volt, ki Kámmossal s Molokkal egy magaslapon állott.” A bírálat szépen mutatja, hogy Kálvin reszkelett az Isten fensége előtt, de a Krisztusban való hit által mást is tudott. „Isten egy atya, ki gyermekeit édességekkel edesgett. Isten szeretete hívői iránt enyhe s gyöngéd. Tudjuk, hogy egész testünkön szemünkfenye a legérzékenyebb a sérítésre, a leggyöngédebb s legértékesebb. Nos Isten azt hirdette, hogy népt úgy félt, mint szemefényét.” Lásunk egy másik Kálvin idézetet is. Ha Belloc állítása igaz lenne, imádkozhatott volna-e Kálvin a következőképen: „Ie irgalmasságot adgyor azoknak nyújtottad, kik mint pogányok, Tőled távol és idegenek voltak, hogy kiválasztásod népének, az egyháznak, Ábrahám üdvre való reménységét adjad. Így könyörgünk hozzád mindenható Isten, engedd, hogy ma is láthassuk az istentelene s méltatlanok felé irányuló jóságodnak sok bizonyítékát. Add, hogy merítsük ebből azt az erős bizonyosságot, hogy Te hozzánk mindig kegyelmes vagy, akkor is, mikor mi nagy nyomorúságban vagyunk. Igen, Te tulajdon népeddé választottál minket s ezt ígéréd, Te mindig a mi Istenünk s Atyánk akarsz lenni, a mi Urunk Jézus Krisztusban.”

Kálvin és a szépség. Belloc ezt írja: „Ismeretes, hogy az új vallás a jókedvvel, a fesztelenséggel és szépséggel szembeni elzárkózást szülte.” A lap idézi Kálvinnak a zeneről szóló következő megállapítását. „A sok minden között, aminek az ember örvendezhet s bennük gyönyörködhetik, egyik legelső a zene. E világon nehezen akad még egy ilyen dolog, ami az emberi szívet jobban elringatni s red hatni tudna, mint a zene. Ezért becsüljük meg, mint Istennek e célra adott ajándékát.” Más helyen ezt írja Kálvin: „A mi Urunk az érzelmeink által is minket megörvendeztetni s felidíteni akar. Gondolhatjuk-e, hogy Urunk adta a virágoknak azt a szép-

ségét, ami a szemek elé tárul s nem volna szabad ezek megpillantásánál egy kicsit örvendezniük? Gondolhatjuk-e, hogy kellemes illattal ajándékozta meg s az embereknek nem engednék meg, hogy azokat megszagolva örömeik legyen? El az ilyen embertelen teológiával, amely tőlünk álnokul el akarja rabolni Isten áldó kezének szivesen adott ajándékait.”

Kálvin és a pénz. Belloc: „Talán a legfontosabb a kálvinizmus gyakorlati következményei közül a korlátlan kapzsóság. Minden földi tevékenység közül a Mammon utáni törekvés maradt meg, mint egyetlen, mely a naponkénti járadozást megéri.” A bírálat idéz Kálvinnak Sadolethoz intézett leveléből. „Hogy ellenünk bizalmatlanságot támazzatok, kapzságunkról s pénzéhségünkéről írtok. Nos, ha saját hasznomat kerestem volna, nem válltam volna el a párttól, sem Farel, ki jómódu nemesi házbán élve, senki támogatásra nem szorult. Nem az lett volna a legrövidebb út a gazdagság s dicsőség felé, ha elfogadjuk kezdetből fogva az állatok nyújtott feltételeket? Mily összeget adott volna akkor a pápa némelyikünk ehallgatásáért s mily összeget adna ma is? Nem kértük-e, hogy a vagyont, melyet nálatok mélységek nyelnek el, mint az ő s egyházbán a szegények között osszák ki? Egyetlen célunk Isten országát gyarapítani.” Kálvin halátánál csodálkozta kesés hagyatékán.

Kálvin, mint „szent”. Belloc: „Végül az új vallás szükségyszerűen hozta létre a választott nép fogalmát. Ez részben egyes megtért kiváló személyiségek kiválasztásából született, kik mint „szentek” a „tanszabadság”-nak örvendeztek. Egyszer szent-mindenkor szent, ez érvényes megállapítás volt, mert Isten végzésel változhatatlanok.” A bírálat közli Kálvin halálos ágyán írott szavait. „En Kálvin János hálát adok Istennek, nemcsak azért, hogy rajtam, az ő nyomorult természetén könyörült s minden bűneimmel s erőtlenségemmel hordozott, hanem sokkal inkább azért is, hogy engem a kegyelemnek részesévé tett s munkámmal neki szolgálhattam. Kérem Őt alázattal, hogy engem a nagy Megváltónak éreztünk szegény bűnösökért kiontott vérével úgy mosson meg s tisztítson meg, hogy ha előtte megjelenhetek, az ő képét hordozhassam. Kijelentem, hogy a nekem adott kegyelem mértéke szerint igyekeztem Igéjét tisztán tanítani s a Szentírást hűségesen magyarázni. Fájdalom, akaratom s buzgóságom oly hideg és gyáva volt, hogy mindenben hibásnak érzem magamat. Végtelen jósága nélkül minden szenvedélyes törekvésem füst lett volna, sőt a kegyelem, melyet nekem adott, bűnömnek csak súlyosbbitá, annyira, hogy csak egyben van mendedem, hogy Ő, a könyörületességnek Atyja, az ilyen nyomorult bűnösön megkönyörül.”

Milyen más lenne sok ilyen írás, ha Kálvint valóban saját írásaiból ismernék meg! B.

„Valahányszor zavarba ejt bennünket a hívők csekély száma, az is jusson viszont az eszünkbe, hogy Isten titkait csak azok foghatják fel, akiknek az adatott.” KÁLVIN.

„A tájdalom néha káprázatos ére-nyeket hoz felszínre, úgy mint ahogy a csillagok ragyogása is a sötét éjszakában tűnik csak elő.” Kuyp er.

KERESZTYÉN KRITIKA

A pizskos anyagiak, az aranybálvány és a szent pénz.

A mai ember vagy túlbecüli vagy kevéscsre becüli a pénz jelentőségét és értékét. Vagy úgy beszél róla, mint a világ pizskos üzemeről, vagy egyenesen bálványának tartja és mindent tőle vár. Ezzel a jelenséggel nemcsak a magán, hanem az egyházi életben is találkozhatunk. Éppen ez ad alkalmat arra, hogy pár dolgot elmondjak a pénzkérdéssel kapcsolatban.

Mi köze van az egyháznak a pénzhez? Az egyházi életben a pénznek jelentős, de mindig csak eszközi szerepe lehet. A pénz segítségével tudja az egyház azokat a kereteket és külső lehetőségeket biztosítani és fentartani, amelyek mellett igazi munkáját el tudja végezni. Az egyház igazi célja az Isten igéjének világjáról bizonyosságot tenni az emberek között, ezt a feladatot szóban és cselekedetben végzi. Azért kell pénz az egyházi életben, hogy ezt a feladatot az egyház el tudja végezni. Azáltal, hogy bizonyos munkásainak fizetést ad, azok egész munkaidejét elvonhatja attól, hogy más munkával keressék a kenyeret maguk és családjuk számára. A pénz segítségével templomokat, iskolákat, belmissziói munkákat lehetségessé tevő házakat, intézményeket tart fent, kereteket, ahol az egyház élete folyik. Minden személyi és dologi egyházi kiadás az egyház igazi munkája érdekében történik. Az egyháznak szüksége van pénzre, mert ennek a segítségével mind több és több egyháztagnak tud alkalmat adni arra, hogy teljes idejével az egyházat tudja szolgálni és ezáltal mind több és több intézményt, keretet tud Isten szolgálatába állítani.

Mikor jelent *veszedelmet* a pénz az egyházi életben? Mindenekelőtt, ha eszközi jelentőségéből céljá változik. Ezzel a jelenséggel ott lehet találkozni, ahol a hivek a megfelelő anyagi lehetőségek birtokában nem adják át az egyházi közösségnek azt a pénzt, amivel az egyház adott szükségei szolgálhatók volnának. Nagyon sok gyülekezeti és egyetemes egyházi érdek marad kielégítetlenül csak azért, mert az egyház tagjai megvonják az egyháztól a pénzbeli támogatást. De nemcsak a hivek, hanem az egyház életében is veszedelmes céljá változhatik a pénz. Vannak olyan egyházi alakulatok, melyek minden különösebb cél nélkül tökélet és alapot gyűjtenek maguknak, csak azért, hogy legyen az alakulatnak pénze. Jól meg kell érteni, az igazi egyházban a pénz, amit az egyháznak adunk, élő háláldozat. Nem szabad a mindenkor élő hiveket attól elszoktatni, hogy állandóan hordozzák az adakozás lelkét, mint egy élő áldozatot az egyházi életben. De akkor válik a pénz a legsúlyosabb veszedelemmé, ha érte a lelkét adja el az egyház. Mert ez is megtörténhetik. Mindannyiszor, amikor az egyház az Istennek való tiszta szolgálat érdekében kívüli más cél szolgálatára is köteleztetik a pénz elfogadása által, a legsúlyosabb bűnbe esik. Ez pedig gyakran megtörténik. Szívesen ad valaki az egyháznak, de ezzel szemben egyéni hiúsága kielégítését várja az egyháztól, Isten dicsősége helyett emberi dicsőség szolgálatát. Néha egy-egy katedraterítő csak azért kerül a templomba, hogy a „kegyes” adományozó neve ott díszelgessen az Ur templomában. Máskor az egyháznak adott pénzért elvárjuk, hogy az egyház az adakozó egyházon kívüli érdekét szolgálja vagy támogassa. Vannak országok, ahol az állam egyházat támogató pénzbeli segélye az a fogantyú, melyen keresztül az egyházat bizonyos kérdésekben el lehet némitani vagy tőle idegen érdek szolgálatára lehet téríteni.

Az egyházi pénz: áldozat. Sokszor megcsodáltam a skót református istentiszteleteknek azt a részét, amikor az adományokat gyűjtő presbiter a perselyes adakozás eredményét letette az úrasztalára és azt a lelkipásztor, mint a gyülekezet áldozatának a jelét egy

imádságban adta az Istennek. Az egyházi élet pénzbeli gazdagsága sohasem veszélyes, ha a pénz mögött az Istennek élő hivek lelke van, de mindig veszedelmeket rejt magában, ha hitben szegény egyház rendelkezik nagy vagyonnal. A pénzben szegény egyházak meggazdagodásának útja mindig az ígehirdetés komolyan vételéből indul ki és az áldozat lelkének felébredésével kezdődik el.

Lelkipásztoraink állami fizetéskiegészítését ismét alaposan lecsökkentették. Vajon megérti-e egyházunk, hogy az így támadt anyagi hiányt az áldozathozatali lelkével kell megszüntetni? Ahol a pénz a pizskos anyagiak közé tartozik, vagy aranybálványként tisztelték, ott ez a lélek nem fog felébredni és ott az ígehirdetői munka szenved csorbát, mert a lelkipásztoroknak idejük egy részét el kell vonniuk az egyházi munkától, hogy a kenyeret családjuknak és maguknak megkereshessék. Az Ur szolgáinak szegénysége azok igazi dicsősége, Krisztus kereszthordozásában való részvétele és mindenek felett igazi szabadsága. De egyben a legkiáltóbb jel a gyülekezetek keményszívűsége és önzése mellett.

L. D.

KÉZ A KÉZBEN

Az Ifjúsági Keresztyén Egyesület Szénior Osztályának rovata.

Rovatvezető: László Dezső.

Testvéri levél

az Ifjúsági Keresztyén Egyesület Szénior Osztálya tagjaihoz.

Már sokszor gondoltam arra, hogy miután oly ritkán tudok Veletek személyesen találkozni, levelezés útján vegyem fel és tartsam fenn Veletek a kapcsolatot. Sok mindenféle okból eddig elhanyagoltam. Az utóbbi közös konferencián való találkozásunk azonban meggyőzött arról, hogy ha már akaratom ellenére annak idején elnökké választottatok s én ezt súlyos erkölcsi okok miatt visszautasítani nem tudtam, most már, felelősség terhe alatt, irányító munkát kell vállalnom és végeznom köztetek. Ennek az egyik módját a levelezésben látom. Miután pedig arra nem gondolhatok, hogy a levelezést személyes formában végezzem, végeznom kell közös levelek útján, a Kialtó Szó hasábjain.

Örömmel állapítom meg, hogy a szénior-munka lendületet vett s máris jelentkeznek gyümölcsei: az evangéliumi szolidaritásban, a széleslátókörben, az önzetlen munkában, az erdélyi szempontok látásában és alkalmazására való készségben és még sok mindenben. A húsvéti konferencián láttam, hogy tagjaink között megindult a pünkössti szél, amely nemcsak fúj, hanem hozza magával az evangéliumi élet magvait s hinti szét a lelkek nagy szántóföldjébe, hogy áldott tettek, munkák kalásztengere támadjon nyomában. Látom kibontakozni a sajátos szénior-szellemet: messze tekinteni, hogy a látóhatár mind szélesebbé váljék, el egészen az Istenországa végső reménység-

gégé; késznek lenni minden feladatot felismerni és az Isten akaratának mértéke alatt újból és újból megoldani. Egy szénior sem lehet egy személyben minden, tehát mindenkinek részletmunkát kell vállalnia és végeznie, de minden egyes széniornak látnia kell, hogy a saját részletmunkája hol és hogyan illeszkedik bele az Istenországa nagy Egészének nagyszerű összefüggésébe. Nemcsak, de miután nekünk Istenországát éppen itt, Erdély földjén kell szolgálnunk, tehát *itt* kell felismernünk a feladatainkat és *itt* kell meglátnunk és megismer-nünk minden erdélyi feladatban Istenországának nagy ügyét. Ezért a szénior-szellemhez hozzátartozik az a készség, hogy a széniornek ki kell lépnie a saját önző kisvilágából és be kell lépnie, minden személyes erejével, a nemzeti életbe, a társadalmi életbe, a gazdasági életbe, az egész művelődési életbe s vinni kell mindezekbe az életszférákba az evangéliumi szellemet, hogy az életnek ezek a síkjai ne külön-külön, egymástól elszigetelten álljanak egymás mellett, hanem részei legyenek az Isten akarata szerint való nagy életnek: az Istenországának. A nemzeti élet csak így szabadul meg az elfogultság bűnétől, a társadalmi élet csak így zárja ki magából a visszavonás mérgét, a gazdasági élet csak ezen az úton veti ki magából a kapzsiság rákfenéjét és a művelődési élet csak így szabadul fel a pogányság lenyűgöző hatalma alól. A szénior-szellemhez hozzátartozik annak felismerése, hogy a nemzeti élet is, a társadalmi élet is, a gazdasági élet is és a művelődési élet is része az Istenországának, ha részese az Isten akarata szerint való életnek és hordozója a húsvéti feltámadás nyomában támadt pünkösti szellemnek.

Húsvéti konferenciánkon örömmel tapasztaltam azt a szomjúságot, mely a tisztáblátás végében, a biztos tudás utáni igyekezetben, a cselekvő életért való tusakodásban jelentkezett. Viszont — nem hallgathatom el — láttam, hogy problémáinkat, mint problémákat még mindig nem látjuk tisztán, a fogalmak között még mindig nem tudunk kellőleg különböztetni, ítéleteink még mindig csak szétválasztó, vagy tagadó, vagy függőben lévő, de nem kategorikus természetűek. Éppen ezért itt ismét el kell mondanom, amit már annyiszor elmondtam, hogy a szénior-szellemhez hozzátartozik a folytonos tanulás. Nemcsak a tanulás, hanem *a folytonos*, megszakítás nélküli tanulás. Nem abban az értelemben vett tanulás, aminek a kísértése állandóan fenyeget, hogy lezárt és végérvényes megoldásokkal rendelkezünk, hanem az a folytonos tanulás, amely nem a feleletekre, hanem a kérdésekre fekteti a fősúlyt, hogy a kérdésekbe minél mélyebben lásson bele, egyenesen azoknak a szíve közepéig, a kérdések tengerezemének a fenekéig. Ha nem tanulunk, csak gyakorlatot végzünk, úgy mesteremberekké válunk, ha csak tanulunk és gyakorlatot nem

végzünk, úgy éjjeli baglyokká vedlünk, akik a napfényben nem tudnak repülni. *Az új nemzedéknek abban kell másnak lennie, hogy ne dicsekedjék végleges megoldásokkal, mert ez titánizmusra vezet, ne is maradjon az elméletek légtüres terébe, hanem lépjen ki az élet frontjára, de ne készületlenül, hanem felkészülten: tudjon különböztetni szempontok és álláspontok között, tudjon határozott irányba nézni, tehát tudja, hogy honnan kell elindulnia és hova kell eljutnia.*

És még csak egyet, még fontosabbat akarok mondani. *Tanuljunk meg nyíltan szembenézni mindenkivel és mindenféle tényezővel.* Győzzük meg mindenkit és minden közösséget, hogy nekünk nincsenek rejtett szándékaink és nincsenek rejtett céljaink, tehát nincsenek rejtett útjaink.

Győzzük meg a különböző korú nemzedéket arról, hogy mi nem ismerünk öregeket és fiatalokat korban, csak szellemben. Ismerünk fiatal szellemű öregeket és elaggott szellemű fiatalokat. Az evangéliumi ember lehet korban öreg, vagy öregebb, de lélekben mindig fiatal és mindig fiatal marad, mert az evangéliumban rejtlő vitalitás útját állja az elöregedésnek. Aki ezt a becsülő ítéletet nem fogadja el, azzal szembeállunk, aki elfogadja, azzal egy sorba tartozunk, mert egy sorba állít és tart az evangéliumi élet nagy ügye: az Istenországa.

Győzzük meg a pártoskodókat, hogy mi nem tartozunk semmiféle pártba, csak a Krisztus pártjába. Aki magát oda számítja, azzal mi egy pártba tartozunk még akkor is, ha más a nyelve, más a kifejezési módja, vagy más a szolgáltatás módszere. Mi nem vagyunk sem jobboldaliak, sem baloldaliak, tehát sem konzervatívok, sem radikálisok. Ezek csak jelszavak, amelyek a tovatűnő napokkal vagy elvesznek, vagy elváltoznak. Vagy ha kell, vagyunk konzervatívok, ha a lelki javak megőrzéséről van szó és vagyunk radikálisok, ha szembe kell szállanunk a megrögzött gonoszsággal, önzéssel és kapzsisággal.

Győzzük meg a nem-református magyar felekezetek híveit arról, hogy mi tiszteljük keresztényen sajátosságukat, különbözőségükben rejtlő igazságukat. Mi nem vonjuk kétségbe egyetlen egyháznak a létjogosultságát sem, sőt valljuk, hogy eredetiségükkel valamennyien valami mást és újat hoznak érvényre az evangéliumi élet nagy Egészéből. Nekünk tehát nem kellene hűlten, áruló lelkek, nekünk csak meggyőződéses lelkek kellene, akik a hit közösségében egyek mivelünk. Mi nem üzünk halászkodást más közösségekben, de közöttünk se orozzon senki.

Győzzük meg az államhatalmat arról, hogy mi valljuk, hogy a hatalmasság Istentől van, (Róm. 13:1.) tehát minket elsősorban nem az állami törvények, hanem Isten akarata kötelez az állami hatalomnak való engedelmességre, az

íranta való hűségre és tiszteletre. Mi nem vállalkozunk semmi olyanra, amely az Isten akaratának a megsértését vonja maga után. Ennél fogva nekünk nem lehetnek és nincsenek rejtett céljaink, rejtett szándékaink, nekünk nincsenek titkos útjaink. Nincs semmiféle olyan mondanivalónk, nincsenek olyan terveink, vagy gondolataink, amelyeket nyíltan el ne mondhatnánk és fel ne tárhatnánk az állambiztonsági hivatalok vezetői előtt is. Minket Isten egy nemzeti közösségbe teremtett, egy külön nyelvvvel ajándékozott meg, felruházott bizonyos népi sajátosságokkal és azt akarja, hogy *ebben a mi teremtettségünkben* imádjuk és tiszteljük őt. De valljuk, hogy a nemzeti sajátosságot pedig nem azért adta, hogy abba elzárkózzunk és gyűlölködjünk, a nyelvet nem azért adta, hogy azzal a más nyelven beszélőket átkozzuk, a népi sajátosságokkal nem azért ruházott fel, hogy azoknak fitogtatásával más népeket sértünk és bosszantsunk, hanem azért, hogy a nyelvek, a színek, az eredetiségek sokféleségében hirdessük, ki-ki a maga módján, az Úristen dicsőségét. Nyíltan bevalljuk, hogy nekünk vannak nemzeti életünk ápolására, anyanyelvünk fenntartására és sajátosságaink megőrzésére vonatkozó gondolataink, útjaink és módjaink. Idevonatkozó gondolatainkkal foglalkozni, nemzeti lélfenntartásunkra vonatkozó alkotmányos életlehetőségeinkkel élni akarunk. Éppen ezért mindent el kell követnünk, hogy az erdélyi népek közötti kölcsönös bizalmat biztosítsuk, az egymás iránti szeretetet és egymás megbecsülését ápoljuk.

Isten áldását kívánom éltetekre és minden munkátokra.

Tavaszy Sándor.

Tavaszi konferencia.

Április 15—18-án tartotta meg az I. K. E. a tavaszi rendes konferenciáját Tg.-Műren. A résztvevők száma 300 körül mozgott. Áldásos megbeszélések folytak: Mit tettek a bűn ellen? — Misszió kérdése. — A kálvinista gondolkodás. — I. K. E. kérdések körül. — Előadást hallottunk Kálvin János és az Intitutióról. — Nagy sajnálatunkra Brown úr, az amerikai I. K. E. bucurești-i megbízottja nem érkezett meg és ezért nélkülültük a Mott Jánosról szóló előadást. — Ápr. 17.-én az I. K. E. Kerületi Szöv. megtartotta a második közgyűlést, amelyen értékes beszámolót tartottak Imre Lajos elnök, László Dezső titkár és Sipos Géza pénztáros. — Utána tisztujtás volt; a régi tisztikart újlag megválasztották Tonk Emil és Kis Pál kivételével, helyettük Tőkés József joghallgatót és Lőrinczi László VII. g. o. t. választották meg.

A konferenciának egy érdekes vendége is volt: Blank helvét lelkész személyében.

Az I. K. E. Sz. O. is felhasználta azon alkalmat, hogy több Szenior Testvér összegyűljön és ezért szintén egy egynapos konferenciát hívtunk össze 16-ra. D. e. biblia órát tartottunk Máté 26: 34—46 alapján, „Vigyázz” címen a bevezetést Szöcs S. sz. testvérünk tartotta.

László Dezső, a mai lelkipásztor kérdéseiről tartott előadást, melyet élénk vita követett. Különösen arról folyt a vita, hogy a lelkipásztor folytathat-e egyéb tevékenységet az Ige-hirdetésen kívül? (pl. gazdagág, kulturális, politikai.) A következő előadást Pálffy Károly vezette be „a nemzeti fegyelem” címen. Több hozzá-

szólás volt az irányban, hogy szükséges volna egy felekezet közti szervezetet összehozni, ez azonban ma lehetetlen. A nemzet fegyelmzését a nehéz idők végzik a leghatásosabban.

Az utolsó előadást megelőzte egy bibliaóra Kovács Benedek bevezetésével, — ezen résztvevtek a tárgyamezői Szenior Testvérek is szép számmal. — Végül Nagy Sándor, fővárosi lelkész testvérünk a regáti misszió fontos voltára. Az ottani állapotok súlyos és veszedelmes voltára mutatott rá. A cselédeleányok és iparos tanoncok részére otthont kell létesítsünk, hogy megmentsük őket az erkölcsi pusztulástól. — Legalább négy imaház építése a kül-városokban elsőrendű szükséglet. — A jelenlevő Szenior Testvérek felvetették azt a gondolatot, hogy saját maguk alkossanak egy munkatábort, hogy legalább egy imaházat tudjunk felépíteni. Azonban ennek sok nehézségét figyelembe véve, azt határoztuk el, hogy minden Szenior kötelezze magát, hogy július 1-ig kifizet — a regáti misszió részére — legalább egy bucurești-i szóló vasúti költség árát. A jelenlevők mindjárt kötelezték is magukat, hogy júniusig 500—600—1000 lejt beküldenek a fővárosi lelkészi hivatalának. Felkérjük az összes Szenior Testvér tagokat, hogy kövessék e jó példát és ajánlatukat tegyék meg és július 1-ig fizessék is ki, hogy még ez évben lehessen legalább egy imaházat felépíteni. Továbbá minden Szenior tartsa kötelességének, hogy egy néhány regáti missziói perselyt vállaljon, illetve helyezzen el.

Végül a brailai lelkész testvérünk szólt pár szót a saját iskolájának omladozó épületéről és kér, hogy adományainkkal támogassuk iskolájukat, mert az ottani reformátusság jövője forog kockán.

Kedves olvasó Testvérem, jusson eszedbe Jézusnak szava Lukács 9: 48. — „Valaki e kis gyermeket befogadja az én nevemben, engem fogad be”...

Ne tusakodj a testtel és vérrel, hanem szívedre hallgass és Jézus kívánságára küld el magadét!

„Egymás terhét hordozzátok”. Galata lev. 6: 2.

Horváth György.

Beszámoló a bucurești-i főiskolás I. K. E. alakulásáról.

A bucureștiben élő református főiskolai hallgatók március 21-én rendezett konferenciáján megalakult az I. K. E. bucurești-i főiskolás tagozata.

E megalakulást előzően minden szombat este tartottunk a múlt tanév őszétől bibliaórákat, melyen átlag 10—15 diák vett részt.

Az összejövetelen Nagy Ernő mérnökjelölt a romániai I. K. E. munkát ismertette; Hamar Béla segédlelkész, beszédében az I. K. E. szervezetét és egyházhoz való viszonyát. Nagy Sándor lelkész „Mit adhat és mit kaphat az I. K. E. az egyházban” c. előadásában tárta elénk mindazt a lehetőséget, amit a lelkiismeretes I. K. E. munkával elérhetünk s rámutatott mindazon kötelességekre, amit minden ref. intellektuelle ró a mai helyzet. Bakk Péter tanárjelölt nagyon értékes föl-szólalásaiban a bucurești-i magyar egyetemi hallgatóság közelebbi munkalehetőségeit mutatta meg.

Ezek után a megalakult F. I. K. E. tisztikarának megválasztása következett: Elnök: Nagy Ernő, titkár: András László, pénztáros: Hollstein Gyula, jegyző: Bajkó Barabás; Választmányi tagok; Abrudbányai Katalin, Horváth Endre, Keresztes István, Barabás Sándor, Szöcs Vilmos.

Reméljük, hogy megkezdett munkánkat szép eredmény kíséri.

A yorki érsek harminc percre korlátozta a prédikáció időtartamát.

Az elnéptelenedés veszélye fenyegeti Franciaországot, ha sürgősen nem segítenek rajta. Fernand Boveret, az Elnéptelenedés Elleni Nemzeti Szövetség titkára szerint, ha az elnéptelenedés a mai mértéket megtartja, 1980-ra a mai 41 milliós lakosság 29 millióra fog leapadni.

Válasz

Kese Attilának a Református Lelkipásztor f. évi 6-ik számában megjelent „Szomorú jelentés” c. közleményére.

Mindenekelőtt azt kell kinyilatkoztatom, hogy az alba-iulia-i lelkészértekezlet azon határozatáért, mellyel a cluj-calotai lelkészértekezletnek a kerületi segélygyelet oly mérvű kiszélesítését javasoló határozatát, hogy házasság esetén a papi gyermekek — tehát a fiúk is! — 20.000 lei segélyben részesíttessenek — levette napirendről, mint a nevezett lelkészértekezlet elnöke, különös felelősséggel nem érzem magam megterhelhetőnek, miután a hozott határozatot nem sugalmaztam, a megküldött javaslatot pedig el nem gáncoltam. Válaszomat tehát nem ezért írom. Azt is be kell vallanom, hogy az említett határozatért mégcsak nem is szégyenlem magam, amint azt Kese lelkészársam elvárná. Nem szégyenlem pedig azért, mert azokban az ellenvetésekben, melyeket a lelkészértekezlet tagjai az indítvány ellen felsorakoztattak volt legalább is annyi — és olyan értékű igazság, mint — amennyi mellette beszélt.

Válságban fuldokló korunk egymásután leplezi le mulasztásainkat, hiányainkat, állítja elénk szegénységünket, büneinket. Amilyen mértékben látjuk ezeket, olyan mértékben születnek a védekezésnek, pótlásoknak, mentésnek tervel. Kétségtelen, hogy mindezek a tervek a legnemesebb indulatokból fakadnak s mindenik — még a leggyűgyűbb is — drága áldások magvát hordozza. De mindeniknek megvalósításához, áldásának kibontakozásához áldozat kell, elsősorban és nagyrésztben azoknak áldozata, akiknek nemcsak feleslegük nincs, de akiknél a „lenni, vagy nem lenni” kérdése „enni, vagy nem enni” problémává súlyosodott. Kétségtelen az is, hogy a felszínen levő tervek valamennyit ma egyszerre mind megvalósítani lehetetlen. Válogatni kell tehát közöttük. Mi itt a döntő? Melyik a fontosabb, égetőbb, elevenebé vágóbb, nélkülözhetetlenebb? A ma, vagy holnap, mennyiség, vagy minőség, részlegesség, vagy egyetemesség az elhatározó? Azok döntenek ebben a percben, akik a tető alá hozzák, a megvalósított tervért áldoztak és áldásainak részesei, itt: lelkipásztorok, tanárok, tanítók. Ki tehet arról, hogy ebben a döntésben a cluj-calotaiak a kelengye-segélynek ítéljék az elsőséget, míg az alba-iuliaiak talán a „pelenka”-segélyre döntenek? ! Vagy lehet-e megtagadni némi igazságot attól a véleménytől, mely úgy látja, hogy a gyermekáldás van olyan fontos tényezője kisebbségi életünknek (egyke!) és azoknak, akik ez előtt az esemény előtt állanak a kezdő élet minden nehézségeivel, van olyan szükségük némi segélyre, mint azoknak, akik a szárnyrabocsátás tisztét végzik? ! Nincs-e igazság abban a megjegyzésben, mely szerint: nem sürgősebb kötelességünk volna-e azoknak segítségéről gondoskodni, akik pártában maradtak és a vénleányság sivár és árva életsorsára jutottak? ! Igazság csendül ki abból a véleményből is, amely úgy látja, hogy a romániai kálvinista papságnak mindennél előbb való önmaga iránt való kötelessége a gyermek-neveletés nehézségeire intézményesen megszerveződni. Diplomát, mesterséget biztosítsunk gyermekeinknek, mert csak ezeknek birtokában lehet kenyeret keresni, egzisztenciát és családot alapítani. Kese Attila úgy látja ezen a helyzetet, hogy „valahogy kiszorítható”. Az alba-iuliaiak más véleményen vannak: az a lelkipásztor-család, amelyik a gyermekek neveletésének 10—16 évig terhelő súlyát valahogy biztosította, bizonyára nem jön zavarba, amikor emberi számlítás szerint ezt az utolsó áldozatot kell meghoznia. Vagy említsem a betegsegélyezés égetően fontos kérdését, mely téren Kese szerint történtek megoldások, csak mi nem látjuk. Epen az, hogy látjuk! De azt is látjuk és tudjuk, hogy mi magunk még semmit sem tettünk a magunk szükségének enyhítésére, holott lehetetlen ez irányú kötelességünk további hanyagolása. Részünkre tehát ez volna elsőbbrangu kötelesség. Akinek a cipője rossz, annak a cipő, akinek inge nincs, annak az ing alkotja

gondját-baját és akinek kenyere nincs, az mindent háta mögé dobva fut a kenyér után. A kenyér kérdésénél is szembe kell néznünk egy véleménnyel, melyben szintén van az igazságnak egy íci-pici magja. Említettem, hogy mindazok az áldozatok, amelyekből ezek a segély-kúta létesülnek, jórészt a lelkészi, tanári, tanítói u. n. fizetésekből kapják éltető vizüket. Nő, mármint mi történtek, ha a forrás kiapad, a szomjúság pedig mégsem szűnt meg? Nincs-e igazuk azoknak is, akik arra hivatkoznak, hogy a veder, akármilyen óvatosan bocsátjuk is le, már iszapot kavar: szűneteltetni kell tehát a vízmerést. Az élet, hivatásunk mindnyájunkkal szemben odaszegzi a maga igényét, amelyet lehet is, kell is csökkenteni, de egészen lealkudni nem is szabad, nem is lehet.

A gondolatok és vélemények nagyjában ebben a körben mozogtak és ezekből formálódott ki az a front, amely a cluj-calotai javaslatot napirendről levette. Senki kétségbe nem vonta a javaslatnak nemességét, szükséges és — megvalósulás esetén — áldásos voltát, de az alba-iulia-i lelkipásztorok itélete szerint a kelengye-segély csak a fent érintett kérdések rendezése után jöhet szóba. Ezért nem szégyenlem magam az alba-iuliaiak határozatáért.

Ki kell mozdítanom Kese lelkésztestvéremet abból a biztos meggyőződésből, mintha lelkészértekezletünk szóbanforgó határozalát „valami gyermektelen, vagy a családi életen már túl levő tekintélyek” hozták volna. Ha vannak egyházmegyénk lelkészei között ilyenek és ha az ilyenek is részt vettek a vitában, a határozat az egyhátság jegyében született, tehát azok részéről is, akiknek minden okuk megvolt arra, hogy saját érdekében a calotai javaslatot elfogadják. Tudomására hozom azt is, hogy azok az „agglegény”-sorban és családi életen túl levő lelkipásztorok, akik ezt a javaslatot elvetették, más irányban, épen ilyen érdektelenül az áldozatkészségnek igen szép példaadó mértékével vesznek részt családos kollégájuk érdekeit szolgáló segély-akciók létesítésében, sőt azok kezdeményezésében is.

Nagyon boldog volnék — és válasszomnak tulajdonképpen ez az igazi célja — ha Kese Attila és a vele egy véleményen levők belátnák, hogy „kemény szavuk” nemcsak önkényes és elhamarkodott, de nagymértékben igazságtalan és így sértő is. Honnan is veszi a jogot és merészséget, hogy 80 kollégáját, akik másképpen látnak és mérlegelnek, nemzetgyilkosoknak bélyegezzék? ! Ahogy én a cikliről ismerem, nem képelem, hogy még önmaga előtt is kétségbe vonna, hogy úgy az alba-iuliai, valamint a salajsolnoci lelkészeknek is van olyan lelkük, olyan szociális érzékük, idők méhébe látó szemük, az anyaszentegyház és a közös nyomorúság hordozására olyan szeretetük és akkora áldozatkészségük, mint akár melyik egyházmegyéhez tartozó lelkész-társaságnak. És ha az volt a célja, — nem is lehetett más! — hogy az általa olyan égetően fontosnak ítélt terv megvalósítására bírjon másokat, tanulja meg, hogy ennek elérésére a farkosbotnál és a megbélyegzésnél vannak hathatósabb eszközök is. Ha nem tudná, olvassa el a heidelbergi káténak a gyilkosság értelmezésére vonatkozó megállapítását és be fogja látni: ki a gyilkos? ! Ha mi kifogásolt határozatunkkal egy gerendát fektetünk a jövő magyar élet létrejöhetségének útjába, Ó kemény szavával biztosan sokkal többet. Iról talentumának érdekében pedig ne feledje: csak azok lehetnek komoly és hatásos tollforgatók, akik sohasem tévesztik személő a tárgyilagosság kötelező voltát. Különbűn a még oly kemény szavunk is csak nagyot pukkanó, de magnélküli ágyú szava, s a végén tűzmesterek az igazság parittyakövétől esnek el a nevetségesség dicstelen mezéjén.

RÉGENI ISTVÁN
az alba-iuliai lelkészértekezlet elnöke.

A bőrkovács, nem bőkovács

Válasz László Dezsőnek.

László Dezső közel egy háromhónapos idő és meg gondolás után egy figyelemreméltó ismertetést közölt a „Székely Betlehemes Játék és Lakodalmi Ének” című kis füzetéről. Nagyon megdicséri sikereimet s megállapítja, hogy nagy hibát követtem el, mivel az 5-ik oldalon háromszor is a *bő kovács* helyett *bőrkovácsot* írtam egyik betlehemes recitatívában. Mert ő — írja — a meraiaktól hallotta újból a tiszta betlehemes, népi játékot, amikor — sejtetni engedti László Dezső — *bőrkovács* helyett *bő kovácsot* mondtak.

A *bőrkovácsot* — sajnálom — de nem tudom „*bő kovácsra*” változtatni a legbővebb jóakarattal mellette sem a következő indokok alapján:

Először, mert ez a szó népi nyelvkincsünkben él: a bőrkötényes, gazdag kovács jelölésére: magam is hallottam. De van gyógykovács is, sőt képzelje László Dezső „*sárvakács*” is él a nép ajkán. A Székelyföldön a híres csempekályhák gyártó székelyek — magukat „*sárvakácsok*”-nak írták és nevezték. Szóval ennyiféle kovács él a nép gazdag és találó elnevezésében.

Másodszor a gazdag bőrkovácsnak leírt énekverseinek csak egy kis töredékét találtam meg, mint néprajzi adatot a rendelkezéseimre álló anyagban „egy” bőrkováccsal s több mint a felét a verseknek saját magam költöttem hozzá, ahol a másik „két” bőrkovács fordul elő — hogy megmentsem e töredéket és kiegészítve a történetet — megoldást találja.

Tehát, ha valóban igaz, hogy L. Dezső hallotta a meraiaktól a tiszta betlehemes „*bő kovácsot*” — az csak úgy lehetett a kritizált szöveggel előadni, hogy vagy rosszul mondták a saját versemet vagy ami valószínűbb rosszul értették a bőrkovácsot — *bő kovácsnak*.

Mert, amint az előszóban is írtam, nagyrészt magam oltogattam a megtalált csonkokat.

A *bő* jelző különben is a nép tiszta lelkében mint *dolog* és *tárgy* melléknév szerepel csak. Tehát *bő víz*, *bő ruha* stb.; *bő embert*, *bő kovácsot egészségesen*, *becsületesen* és *magyarosan* beszélő ember nem ismer! Ezt szűken most László Dezsőnek meg kellett válaszolni, bővebben — más alkalommal.

Különben jó szívvel köszönöm a fiatal László Dezső testvéremnek a hasznos reklámnak e nem várt formáját is!

Léval Lajos.

Válasz Léval Lajosnak.

1. Miután a Magyar Tájékoztató, Magyar Oklevél Szótárt, Magyar Nyelvtörténeti Szótárt és a Magyar Etnimologiai Szótárt megnéztem és ott a „*bőrkovács*” kifejezéssel nem találkoztam, nem vagyok hajlandó azt az állítást visszavonni, hogy abban a népi játékban igenis *bő*, azaz gazdag kovácsról és nem „*bőrkovácsról*” van szó. Miután a vita tudományos térre ment át, remélem Léval Lajos most már a nyelvtudomány érdekében tudományosan is kimutatja a „*bőrkovács*” szó eredetét és jelentését és ezzel a nyelvtudományunkat egy újonnan felfedezett szóval gyarapítja. A kérdés tudományos igazolása után, álláspontomat szívesen revideálok. A bőrkovácsnak Léval válaszában adott magyarázata nem elégít ki, mert ott nem a bőrkovácsról, hanem a bőrkötényes kovácsról van szó.

2. En a meraiaktól nem a Léval Lajos játékát, hanem annak népi eredetijét hallottam és erre támaszkodva írtam azt, hogy a nép a *bő kovács* alatt a gazdag kovácsot érti. Léval azt a látszatot kelti, mintha én az ő játékát hallottam volna a meraiaktól.

3. A nép a gazdag jelölésére használja a *bő* szót, pl. *bő áldás*, *bő termés* stb. Van ilyen közmondás: „*Bőben büdös, szűkségben édes*”. Hogy pedig a *bő* kifejezést nemcsak dologi és tárgyi, hanem szellemi tulajdonságot jelölő melléknévként is használják, mi sem bizonyítja jobban, mint a „*bőbeszédű*” szó.

László Dezső.

Irodalom és Művészet

Dr. Imre Lajos : Aranylánc.

Elmélkedések konfirmándusok számára. — Élő könyvek. 24. szám. 134 o. Ára 15 lej. Ifjú Erdély kiadás.

Az intenzívebb konfirmációi előkészítés még azokban a gyülekezetekben és iskolákban is, ahol egész tanévben tanulják a kátét (Istennek hála a hathetes huszvetutáni konfirmációi előkészítés ma holnap csak mint ókori maradvány tartja magát egy pár gyülekezetben), husvét után kezdődik. Erre az időre az ifjak már ismerik a káté alap gondolatait, nagyjából elsajátították a szövegét, kezdődhetik a munka mélyebb felének, az egyéni állásfoglalásnak teljes hangsúlyozása. Dr. Imre Lajos könyve a husvét utáni öt teljes hétre ad napi egy-egy elmélkedést a konfirmándus növendékek részére. A hatodik teljes hétre, ami egyben úrvacsorai előkészület is, nem közöl elmélkedéseket. A könyv értéke abban az *őszinteségben* van, amivel az ifjak felé fordul, minden alkalommal leszámolásra, egyéni döntésre akarja őket segíteni, ezért nem lelkesíteni, hanem számadoztatni akar. Az ismertebb hasonló munkáknál éppen ezt a hangot szoktuk nélkülözni. Ez természetesen azért sikerül neki, mert őszintén *Igét akar hirdetni* az ifjúságnak, nem nagyhangú szónoklat, hanem pásztori beszélgetés formájában. Másik értéke a könyvecske *beosztásában* van. Az ötheti 35 elmélkedés felöleli a keresztyén hit, élet és egyház egész körének minden lényeges mozzanatát. Ez pedig azért lehetséges, mert a *Heidelbergi Káté* nyomán halad. Az „Isten és én” c. első elmélkedés-csoport felöleli a bűn, az ítélet, váltás és szabadulás nagy kérdéseit, hogy a II. részben a hit kérdéseinek tárgyalásában segítsen tovább. Itt megismerjük az Atya, a Fiú és a Szentlélek munkájának egyéni vonatkozásait és szembe nézünk az utolsó dolgokkal is. A III. rész a keresztyén ember világban való életéről szól. Tulajdonképpen a tiz parancsolatot betöltő hálás ember jellemét állítja elénk. A IV. rész a Mi Atyánk alapján az imádkozó keresztyén élet mélységei felé visz. Végül a VI. részben az egyház életének és munkájának tárgyalása során megismerjük azt a helyet, ahol az Istent megismerhetjük és szolgálhatjuk.

Szokás a konfirmáltaknak a konfirmáció után ajánlékot venni, vagy emléket adni. Változtassuk meg ezt a szokást és minél sürgősebben adjuk ezt a kis könyvet a konfirmáció előtt tanítványaink, saját gyermekeink, vagy keresztyengyermekeink kezébe. Nagy mulasztást követnek el azok, akik nem tesznek meg mindent, hogy ezt a kis könyvet oda juttassák, ahová szánva van, az idén konfirmálók kezébe.

Dr. Imre Lajos újabb munkája minden ízében református könyv. Ezt azért fontos hangsúlyozni, mert éppen a belső személyes kérdések megvilágítására szolgáló u. n. építő, vagy evangéliumi iratok között nagyon ritkán szokunk valóban református munkákkal találkozni.

L. D.

Előfizetési felhívás.

Az Evangéliumi Világszövetség (World's Evangelical Alliance) erdélyi és királyhágómelléki munkáinak végrehajtóbizottsága az 1935 augusztus 28-án Târgu-Mureşen tartott első országos konferenciáját és szervező gyűlését egy emlékfüzetben megörökíteni szándékozik, amely egyfelől a Krisztusban való felekezeti közti egység és testvériség eszméjének terjesztésére, másfelől tájékoztatásul szolgálna az érdeklődőknek az ebben az irányban eddig történekről és megvalósítandó feladatokról.

Az emlékfüzet előreláthatólag négy nyomtatott iv terjedelmű lesz és darabonként 15 Leus árban kerülne forgalomba, 10 darabot meghaladó példány egyszerre megrendelése esetén aránylagos engedménnyel.

Hogy tájékozódhassunk az elhelyezhető és nyomtatandó mennyiség tekintetében, fölkérjük az érdeklődőket, hogy megrendelésüket vagy előjegyzésüket a helyi lelkészi hivatalok útján portómentes hivatalos levélben a cluj-i ref. Theologia háznagyi hivatalához (Administrație Teologică Reformate, Cluj, Calea Marechal Foch 38.) bejelenteni sziveskedjenek.

Tekintettel arra, hogy a szóban forgó emlékkönyv nemcsak lelkészek, hanem laikus egyháztagok számára is egyaránt érdekes és kívánatos tudnivalókat fog tartalmazni, igen szépen megkérjük lelkésztestvéreinket, hogy e fenti előfizetési felhívás tartalmát ez ügy iránt érdeklődő egyháztagokkal is közölni és az általuk rendelni kívánt példányokat is előjegyzésbe venni sziveskedjenek, mivelhogy több példánynak egyszerre küldésével az egy példányra eső postaviteldij is aránylagosan csökken.

Cluj, 1936. március hóban.

AZ EVANGÉLIUMI VILÁGSZÖVETSÉG
erdélyi és királyhágómelléki munkaágának
végrehajtó bizottsága.

H I R E I N K

ÜRESEDÉSBE LEVŐ ÁLLÁSOK.

1. Clujon : 1 autófestő, 1 cukrász, 3 szabó, két fodrász, 2 cipész, 1 kovács ;
2. Mociun : 2 betegápoló ;
3. Galațiában : 3 fodrász ;
4. Iașiában : 3 fodrásznő, 1 nikkelező, 1 kárpitos ;
5. Brașovban : 40 géplakatos-segéd, 10 szerző-szerelő, 40 vasesztergályos, 10 csiszoló, nyolc vasöntő az ottani gyárhoz ;
6. Sigheten : 1 tejszakmunkás, 1 gépész, egy németnevelőnő ;
7. Botoșaniban : 1 fodrászleány, 2 timár, egy autófestő, 1 kerekos, 1 kötélverő, 1 kovács ;
8. Bacauba : 1 bronzöntő ;
9. C. Lungba : 1 autókárpitos.
10. Târgoviște-be : 2 elektromos hegyesztő és 1 pincér ;
11. Turdan : 1 cukrász, 1 fodrász, 1 műeszttergályos ;
12. Brad-ra ; 10 villanyszerelő, 2 vasesztergályos.
13. Sibiu-ba : 1 autóméchanikus.
14. Sebeș-Alba-ra : 2 női szabónő.

A 1—14 alatt felsorolt állásokra írásban kell jelentkezni a következő címen : **Oficiul public de plasare (Állami munkaközvetítő hivatal) Cluj, Piața Cuza-Vodă 12.**

A budapesti református Hittestvéreink Virágvasárnapján tartották meg Budapesten nagygyűlésüket. A nagygyűlés különösen a gyermekekkel foglalkozott, annak a vallásos nevelésével, ahogy azt az egyház, az iskola, a család végzi. E nagygyűlésen dr. Ravasz László ref. püspök is a gyermekekről beszélt. Előadásában a többek között a következőket mondta :

„A gyermek titokzatos lény, egész életének legzigazgatóbb kérdése. Gyermekek révén állítatom létösszék él. A gyermekek, e drága és törékeny koronát ki ne ejtsük kezünkől, mert akkor egy egész világ omlik össze. A gyermek legyen krisztusi és a gyermek legyen Krisztusé. A keresztyén anyaszentegyház kezdetül fogva gyermekpárti volt, egy bölcsővel kezdődik. A legnagyobb nevelő Krisztus. Ne beszéljetek olyan balgaságról, hogy a valóság magánügy. Nem magánügy, hogy ezen a földön minél több jó, hű és tiszta ember legyen, de ezt együtt végezhet el család, nemzet, társadalom, egyház és iskola. Ezért az eszményért sohasem lehet elég áldozatot hozni. Szentlélekkel való tüllerhelés sohasem fenyeget minket. A gyermek legalább otthon ne lánson paráznságot, laza erkölcsi példát. Álljon a család segítőnek a gyermek és

a hitoktató mellé. Irjátok fel a könyvek táblájára, a lapok homlokára. a színházak kapui fölé, mozikon sugárazzátok szíjjel fénytárral : jaj a megbotránkoztatónak, jobb volna ha egy malomkövet kötnének a nyakára és a tengerbe dobnák.

A vallásos nevelésnek felekezetinek kell lenni, de keresztyennek. A felekezet a forma, a keresztyenség a lényeg. A forma nélküli lényeg szétfolyó, üres, kocsonyás anyaggá válik. Az anyag nélküli forma kongó, zörgő héjjá lesz, amelyben a halál harangozása hallatszik. Jézus nem azért jött a világra, hogy református legyek. Azért vagyok református, hogy Jézus Krisztussal bizonyosan találkozzam. Sohasem mondhatom azt, hogy nem vagyok keresztyén, csak református. Ha nem lennék keresztyén, nem volnék református.

Folyik a versengés a gyermekért? Emlékezzünk Salamon szörnyű ítéletére, amikor két anya verseng. Hol van az a bátor impérium, amelyik Salamon pallósát úgy bírja, hogy annak tudjon igazat adni, inkább áldoz fel jogot gyermekért, mint gyermeket jogért. Inkább statisztikában szenved, minthogy téleken kárt tegyen és statisztikáért lelket oda nem ad soha. Jézus a személyiségével nevel. Nem amit mondunk, hanem akik vagyunk, ez bennünk a győzelmes erő. Ma a Soli Deo Gloria Szövetség áll konferenciáját. Mi, érett nemzedék, minden-nél jobban szeretjük és mindennél többet várunk tőlük, nekik hívőbbeknek kell lenniök nálunk, hogy jobbak és boldogabbak lehessenek.“

A Főiskolások Ifjúsági Keresztyén Egyesülete beszámolóit adott a folyó évben Clujon végzett munkájáról. Beszámolójában a következőket mondja :

Ebben az esztendőben sikerült otthonunkat kényelmesebbé tenni (belvárosi parochia souterenjéből két szoba). Másik termünket is bepadlóztuk. Mi magunk végeztük el a munkát ; egy közfalat emeltünk, mely az iparos IKE-től választ el s egy ajtót alkalmasabb helyre tettünk. A falakon erdélyi templomaink képei s konferenciai fényképek vannak és az ablakokon függönyök. Butoraink most még egyszerűek, de Isten segítségével talán már az idén népi stílusú butorokat készítenk mi magunk.

Péntek este itt tartjuk bibliaórákat. „Főiskolás bűnök és kötelességek“ a címe annak a sorozatnak, mely év végéig adja az anyagot (ez ki van függesztve a falra is.) Három csoportba tartjuk, fiúk, lányok vegyesen. Egy csoportba rendszeren 20—25 ember jár el. Vasárnap délután 3—7-ig vagyunk itt együtt. 5-ig Erdély kulturális, művészeti és gazdasági kérdéseit beszéljük meg. Közben népdalokkal frissítjük a hangulatot. 5—7-ig Dely Szabó Géza vezetésével az ő kiadásában most megjelent füzetekből tanulunk nótákat négy hangra. Nyilvánosan eddig háromszor léptünk fel. Kórusunknak az a jelentősége, hogy eddig ez az első az ilyenfajta közül Erdélyben.

Az idén sikerült megszerveznünk a lányok tornakörét is. 20-an járnak hetenként kétszer a ref. leánygimnáziumba. A fiúk tornakörébe 35-ön járnak. Évvégére mindkét csoport nyilvános bemutatót tervez.

Cluj környékén szórványban élő ref. testvéreink lelki és szellemi gondozása ebben az esztendőben az előbbinél is szélesebb körben foly. 11 községben 30 theológus testvérünk hirdeti vasárnaponként az Igét s gondoskodik a hívek megfelelő olvasnivalójáról. A munkával kapcsolatban felmerülő kiadásokat részben az IKE pénztár a tagok évi megajánlásából, részben az e célból alakult papírárú jövedelmeiből fedezi. A füzetek nagyrészt, amit a szövetezket árusít, a tagok állítják elő. Ugyasintén a szórványszövezezet adott ki a napokban gyermekeknek való játékos — dalosgyűjteményt. Ennek a megszerzését — miután vas. isk. vezetőknél kiváló szolgálatot tesz — mindnyájatoknak ajánljuk (ára 15 lei.) — A helyi inasiskolákban 5 főiskolás foglalkozik a fiukkal. 350 ref. inas közül 150—200 rendszeren részt vesz az órákon. A ref. Leánygimnáziumba 4, a ref. Fiugimnáziumban 10 FIKE tag vezet a bibliórákat. — Ezzel kapcsolatban merült fel a vidéki gimnáziumok látogatásának a terve, ami az Igazgatótanács által a Minisz-

terumba feltarjesztett engedély megnyerése után valósul meg. — A Nő- és Férfiszövetséggel összefogva a FIKE ebben az évben fenntartja ingyenes menzáját, ahol 30 főiskolás kap naponta ebédet. — Egyesületünk igyekezett átvenni a többi főiskolás egyesületekbe is azt a gondolatot, hogy a diákszegélyezést válasszák el a diákballól s megfontolt személyes utánjárás alapján megbeszélés után végezzék.

Ravasz László ref. püspök husvét vasárnapján a Calvin-téri református templomban tartott prédikációja során bejelentette, hogy igehirdetését a magyar rádió viaszlemezre veszi fel és az öt világrészben szétszórt magyarok számára többször megismétli. A püspök beszéde során többek közt a következőket mondotta: „Itt van köztünk az ország kormányzója, nem államfői díszes méltóságában, hanem mint egyszerű, imádkozó magyar, ősi hitének követője. A legszegényebb magyarral együtt gondol idegen világrészekben élő és most minket hallgató magyar testvéreinkre. Az ezeréves törzs köszönti a távol messzi tájakon nőtt hajtásokat. Legyen áldott Isten, hogy e husvét reggelen minden magyarok számára hirdethetm a feltámadás és az élet evangéliumát.”

A magyar közoktatásügyi miniszter valamennyi iskolát felhívta, hogy a magyar dalt, amelytől a magyar tanulmányok az újabb divatos modern zene kezdé eltéríteni, fokozatosan ápolják. Ezért a magyarországi református püspökök elrendelték, hogy a református felekezeti iskolákban is tartassanak a magyar dal szépségéről bemutató előadások és az iskolai ünnepek alkalmával a magyar dalnak megfelelő szerepet juttassanak.

A sárospataki főiskola elhatározta, hogy főépülete főbejáratát, életének legfőbb eseményeit, ezekben nagy tradícióit szemléltető művészi bronz reliefekkel fogja felékesíteni. Egyik domborműre, a gályarabok emlékművére már ki is írták a pályázatot. A következő domborművek az iskolaépítő Kopácsi Istvánt, a nagy fejedelemszony Lorántffy Zsuzsánnát, Kossuth tanárát, Kövi Sándort fogják ábrázolni. A tiszáninneni egyházkerület legutóbbi közgyűlése a husvét elsőnap perselypént 10 esztendőre ezeknek a művészi alkotásoknak a létesítésére kötötte le.

A rádiós istentiszteletek azon hátrányának megszüntetésére, hogy t. i. elmarad az adakozás, amely pedig szintén szerves része kell, hogy legyen az istentiszteletnek: követésre méltó példát mutatott a budapesti református egyházmegye tb. főgondnoka, Némethy Károly dr., aki gyengélkedése miatt nem járhatván egy ideig a templomba, a következő levelet intézte a Kálvin-téri lelkészi hivatalhoz: „Igen tisztelt Barátom! Az utolsó években gyakorlatba vettük, hogy házi istentiszteletekkor rádióink mellett kis persely van kikészítve családtagjaink számára úgy, amint a templomban a nagy rádiós istentiszteletek mellett történik. A gondolat, az analógia teljesen azonos. Idei megtakarításunk szerény maradványaként 30 Pengőt (kb. 900 Lei) most is a kálvintéri gyülekezet hasznára juttattunk. Légy szíves ezt a szerény összeget felhasználni legjobb belátásod szerint a gyülekezetnek aránylag legszükségesebb szükségleteire. Bár sokan követnék a mi jó példánkat. Némethy Károly.”

Kossuth Lajos nemcsak államférfiú nagyságában volt egészen kivételes tehetség. Előrelátása szinte próféta volt.

Megjósolta ötven évvel a világháború kitörése előtt ennek a háborúnak eredményeit, hogy felbomlik a monarchia, darabokra hull két állama, hogy detronizálják a Hohenzollerneket, Habsburgokat, hogy köztársaság lesz Németországból és Oroszország szocialista, nemzetközi állammá lesz.

Emlékirataiban így írt Németországról a halhatatlan magyar államférfi:

— A német munkás, tehetséges, fejlődő nép, kár, hogy sohasem nevelték alkotmányosságra, hanem ahhoz szoktatták, hogy úgy commandirozzák, mint a hadsereget. Ezért sokat fog csetleni-botlani, sok szerzetelést követ el, de a benne rejlő józanságnál fogva végül le fogja vetni a gyermekruhákat, európai férfivá serdül s akkor restelni fogja ifjúkori bottársait.

— A faji téveszme a német föld szülötte, éppen a politikában való járatlansága miatt.

— A német fajvédelmi elmélet: a középkor visszatérése. Összetévesztik a németek a fajiságot a nemzettel. A nemzet nem közös fajon, nem a leszármazáson alapszik, hanem közös műveltségen, közös multon, közös munkán, közös reményeken, közös érdekeken, érzelmeiken, küzdelmeken.

— Csak a nemzeti eszme forraszt, olvaszt egybe, mert ez szereteten alapszik. Ha mi, magyarok, a fajiság álláspontjára helyezkednénk, ki kellene zárjunk a magyarság köréből például Petőfi Sándort, ellenben meg kellene becsülnünk a nemzet magyar származású arulóit.

— A fajvédelmi jelszó német kitalálás. A nagy napoleoni harcok után 1814-ben egy kikeresztelkedett zsidó, Julius Stahl berlini egyetemi tanár hirdette először a keresztyenség félremagyarázásával, a keresztyén szeretet megtagadásával és a nemzeti gondolat meghamisításával...

A debreceni Soli Deo Gloria Szövetség ötholdas ingyentelket kapott a bodrogkereszturi egyházközségtől diáküdülő céljaira. A diáküdülőt egyetemi hallgatókból és cserkészekből álló munkatábor fogja felépíteni.

Az egész világban élő németek száma 95 millió, akik közül 53 millió protestáns.

A debreceni református egyház Szikszay György debreceni lelkipásztor nevezetes könyve, a „Keresztyén Tanítások és Imádságok” megjelenésének 150-ik évfordulója alkalmából emlékünnepelet rendezett az Ispótfalva templomban.

A kecskeméti református egyház egyik tagja 6000 Pengőt (kb. 180.000 Lei) adományozott, amelyből 5000 pengőt a kecskeméti templom fűtési berendezésére, 1000 pengőt pedig a tanyai hívek gondozására kell fordítani, a magát megnevezni nem akaró, adományozó kívánsága szerint.%)

A noviszadi (Jugoszlávia) Református Olvasókör kultúrszakosztálya egyik feladatát az östehetségek felkutatását tűzte ki célul. Lelkes, fáradságot nem kímélő munkával összegyűjtötték az ottan élő fiatal magyar tehetségek képzőművészeti munkáit és közszemlére tették ki. Több, mint 300 kép és szobor érkezett be a vidék különböző helyeiről. A rendezőség nem alkalmazott szigorú rostálási rendszert, hanem minden különösebb kritika nélkül állította ki a beérkezett tárgyakat. Az eredmény igazolta, hogy az Olvasókör vezetősége nem végeztet eredménytelen munkát, mert nagyon sok olyan értékes munka került elő az ismeretlenségből, amelyek minden szigorú mértékkel mért bírálatot megbírtak. (F)

A sárospataki református theologia faluszemináriuma vándorkönyvtárak létesítését vette tervebe. A könyvtár első része már készen is van. 40 kötet magyar szépirodalmi művet tartalmaz, ez már meg is kezdte vándorútját. Minden faluban két hónapig időzik. A terv

(Folytatása a boríték 2-ik oldalán.)